

1342

Tercer

(ALDC, VIII, 1971. Tercer)

Tercer, “que, en una sèrie, en té dos davant seu, el que fa tres” (*DIEC*), és un der. del llat. TERTIARĪUM, a través de **terciairu*, amb monoftongació del diftong -ai- > e i caiguda de la vocal final; el mot ja era en llat. un der. de TĒRTĪUS, origen alhora de *terç*, que no va resistir la competència de *tercer*, des del s. XIV, i avui perviu, substantivat, en llenguatge especialitzat (‘banc d’una barca’) o en algun dialecte (‘tros de terra’) i, en forma femenina, *terça* ‘tercera part de la lliura carnissera’. *Tercer* presenta diverses var.: *tre[s]er* 2, amb metàtesi afavorida per *tres*; alg. *t[al]cer* 85, amb el pas habitual de [ə] > [a] i el lambdacisme de la bategant, propi d’aquest dialecte (com el de *germà* > [ʒal]mà); *ter[θ]er*, amb interdentalització de l’antiga [ts]; *ter[θ]ero* 100, per interferència del cast.-arag., catalanitzat en *ter[s]ero*.

El ross. ha introduït, convivint a voltes amb *tercer*, *tru[a]sieme/tru[ə]sieme* 3 (var. *trasieme* 8, per reducció del hiat), procedent del fr. *troisième*, on coneixia una primera forma *troisime* (< *TREDECIMUS) que va canviar el segment final -isme en -ième per atracció de *centième* (< CENTESIMUS). Esporàdicament ha aparegut un lexema perifràstic format amb referència al cardinal, *el que fa tres* 178, una alternativa popular poc freqüent de denominació dels ordinals a partir dels cardinals (veg. *el que fa quatre*, mapa 1128; *el que fa cinc*, *el cinc*, etc., mapa 1343).

Des d’una perspectiva territorial, *tercer* és mot panromànic, només interromput al nord per la interferència francesa, arribada a través de l’escola, i a l’oest pel contacte amb l’arag.-cast.

Tercer és l’únic mot normatiu des del *DOrt*, 1917.

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC

